

УДК 284

Марія Петрушкевич

КОНФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТЕСТАНТСЬКОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ

У статті розглядаються особливості релігійного спілкування, а відповідно й ідентичності, у протестантських течіях, що діють на території України. Робиться висновок про догматичні відмінності релігійного спілкування у протестантських церквах.

Ключові слова: релігійна комунікація, молитва, проповідь, невербальна комунікація.

Petrushkevych M. The confessional features of protestant communicative system.

The features of religious intercourse are examined in the article, and accordingly – identities, in protestant flows which operate on territory of Ukraine. Drawn conclusion about the dogmatic differences of religious intercourse in protestant churches.

Key words: religious communication, prayer, sermon, unperbal communication.

Петрушкевич М. Конфессиональные особенности протестантской коммуникативной системы.

В статье рассматриваются особенности религиозного общения, а соответственно и идентичности, в протестантских течениях, действующих на территории Украины. Делается вывод о догматических отличиях религиозного общения в протестантских церквах.

Ключевые слова: религиозная коммуникация, молитва, проповедь, невербальная коммуникация.

Існують особливості, які відрізняють релігійне спілкування від будь-якого іншого. По-перше, релігійне слово включене у найважливіші, часто критичні ситуації у житті віруючої людини (щоденна повторюваність молитви не змінює особливого значення цих хвилин для душі віруючих; психологічно молитва виділена із повсякденного кругообігу справ людини, тому

для віруючого це особливий час). По-друге, особливий драматизм і напруга у такій комунікації пов’язані з тим, що тут люди на звертається до вищої сили. Така комунікація у дечому протистоїть земному, “міжлюдському” спілкуванню – не лише побутовому, повсякденному, але й офіційному, святковому.

Комунікативна специфіка християнських церков на Україні показує у якій мірі комунікація такого ґатунку є однорідною і які вона має специфічні особливості. Звичайно, потрібно наголосити на регіональних відмінностях розміщення протестантських церков на Україні. Наприклад, громади Союзу євангельських християн-баптистів найбільш поширені в Чернівецькій, Київській, Вінницькій та Хмельницькій областях; Всеукраїнський союз християн віри Євангельської (п’ятидесятники) найбільше має громад у Рівненській, Волинській, Чернівецькій та Тернопільській областях; єговістські громади діють переважно в Закарпатській та Львівській областях; а громади Церкви адвентистів сьомого дня відносно рівномірно розташовані по Україні, кількісно їх можна виділити лише у Чернівецькій та Вінницькій областях [1, 707]. Але, хоча різноманітність християнських церков досить значна, проте вона об’єднується за допомогою таких комунікативних елементів, як молитва, проповідь, невербальна комунікація.

Неканонічна молитва притаманна майже для всіх протестантських течій. Її характерні риси символічно можна протиставити молитві канонічній. Така молитва вирізняється довільною формою, її виголошення не потребує спеціальної часової та просторової організації, а основна риса полягає у “бого-натхненності”. Тому протестантські молитви переважно імпровізаційні. У процесі молитви задовольняються потреби віруючого у спілкуванні з надприродним, і комунікації віруючих між собою. Виступаючи іноді як єдиний зовнішній вияв релігійності і належності віруючого до певної релігійної думки, церкви, секти, молитва змінює ту чи іншу конфесійну спільноту.

Протестанти активно розвивають проповідництво, вбачаючи у вільній проповіді повернення до чистоти та релігійної творчості ранньохристиянських часів. Відмовившись від усіх таїнств, крім хрещення і причастя, протестанти якраз у пропо-

віді прагнуть бачити своєрідне нове таїнство – таїнство слухання (*sacramentum audibile*).

Зміст проповіді відповідає не тільки основним конфесійним догмам, але і концептуальним положенням соціального вчення конфесії. Соціальна доктрина церкви сьогодні задає ідеологічну спрямованість християнської проповіді, визначає актуальність тих чи інших тем проповідування, формує той “ідеал християнина”, ті риси характеру і моделі соціальної поведінки, які проповідь повинна вкласти в душі тих, хто її сприймає. Значимість проповідницької діяльності у протестантизмі позначається, крім того, ще й акцентом євангельського християнства – баптизму, п’ятидесятництва і адвентизму – на ролі богослужіння в духовному житті громади [2, 39]. У цих течіях проповідь несе основне навантаження у формуванні атмосфери громади, є головним засобом “християнського навчання”. На кожних молитовних зборах баптисти та п’ятидесятники іноді слухають від двох до шести проповідей, причому більшість з них вибудовано відповідно до законів соціальної психології. Роль інформації, закладеної в проповідь, її вплив на становлення тих чи інших характеристик групової свідомості віруючих важко переоцінити.

У сучасній протестантській проповіді переплітаються модерністські та традиціоналістські елементи, старе і нове. Проповідь пропагує віровчення, апологізує християнські цінності, пророчить неминучий і швидкий фінал людської історії, обіцяє вічне життя праведникам, ядром проповіді залишаються біблійні тексти. Проте, з іншого боку, проповідь сильно насичується світською проблематикою, навіть підкреслено асоціальною, присвяченою, наприклад, старозавітному герою. Вона не може цілком абстрагуватися від реалій, в яких живе проповідник і його паства. А реалії ці стрімко змінюються, що в складній, опосередкованій формі позначається на проповіді. Наприклад, християни “повного Євангелія” є дуже активними місіонерами. Їх молитовні збори, кожне з яких є продовженням постійної євангельської кампанії, у порівнянні з іншими християнськими деномінаціями, відрізняє велика розкутість. Молитовні збори проводяться у великих аудиторіях – на стадіонах,

у кінотеатрах, які орендуються громадами. В зборах у великих містах беруть участь іноді тисячі осіб. Під час богослужіння пастор зачитує і коментує уривки з Євангелія, активну роль у їхньому богослужінні відіграє ансамбль, що виконує релігійні пісні у сучасному музичному аранжуванні.

У різних протестантських течіях відрізняється емоційне тло культових дій. Якщо в адвентизмі його напруженість забезпечується звертанням до раціо, методичним підведенням віруючого до усвідомлення трагічної величі есхатологічної перспективи, то в п'ятидесятництві – це результат прилучення віруючого до динамічного стереотипу протікання релігійних емоцій, впливу на нього соціально-психологічних чинників.

Адвентистський проповідник бачить своє першочергове завдання у тому, щоб підготувати паству до “останніх подій історії” і до “відродження життя вічного в Христі”. Адвентистські проповіді приводять докази настання “останніх часів”. З цих позицій інтерпретуються кризові точки усього сучасного світу: людські відкриття і знання наближають катастрофу; мудрість не може бути відділеною від Бога, вона не здатна стати автономною тому, що відразу перетворюється у страшні нещастя. Адвентистська проповідь не прагне змінити світ на краще, бо він приречений.

Поряд із вербальною комунікацією невербальна комунікація у протестантизмі породжує тексти, які легше сприймаються і краще запам'ятовуються. У цілому варто підкреслити, що невербальна комунікація є проявом довготривалих повідомлень, і це одна із головних її особливостей, з іншого боку, візуальна комунікація не має того ж рівня кодифікації, що і комунікація вербальна. Протестантські конфесії використовують графічні засоби невербальної комунікації – це те, що допомагає краще зрозуміти проповідника, що вносить якість у теоретичні виклади, сприяє більшій довірі до оратора, підвищує рівень уваги, збільшує запам'ятовування (при протестантських проповідях, особливо для неофітів, використовують яскравий ілюстративний матеріал, схеми). Виділяють такі види наочних засобів невербальної комунікації: відеоматеріали, схеми, графіки, діаграми, карти, роздаткові матеріали, плакати, діафілми.

Активну роль у невербальній комунікації відіграє одяг як елемент габітарної комунікативної системи. Зовнішній вигляд виражає самоповагу та повагу до навколишніх, серед протестантських конфесій не помічається значних відмінностей у цьому елементі комунікативної системи. Але, потрібно зазначити, що одяг протестантів-місіонерів, перш за все, святковий і, крім того, останнім часом починають виявлятися національні мотиви, що свідчить про повагу до традиційної культури.

Таким чином, коротко розглянувши низку складових комунікативної системи у протестантизмі, можна дійти висновку, що зараз комунікативні особливості різних протестантських церков знаходяться швидше на догматичному рівні, ніж у площині культових відмінностей. Протестантська комунікація постає єдиною специфічною системою, у якій поряд із вербальною комунікацією, що несе основне комунікативне навантаження через молитву та проповідь, виступає система невербальної комунікації. За допомогою цієї системи віруючі через символічне сприйняття отримують додаткове джерело інформації, максимально розширюють межі спілкування з Богом та між собою. Сьогодні релігійна комунікація у протестантизмі поставлена на досить високий рівень і, як наслідок, – відбувається активне навернення до різних протестантських конфесій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник // За ред. А. Колодного. – К.: Світ Знань, 2002. – 862 с.
2. Жаловага А. Антропологічні аспекти сучасного протестантського проповідництва // Українське релігієзнавство. Бюлетень Української асоціації релігієзнавців і Відділення релігієзнавства Інституту ф-фії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2002. – № 22. – С. 31-45.
3. Макселон Ю. Психологія з викладом основ психології релігії. – Львів, 1998. – 320 с.